

Buorit sámi parlamentariihkkáriid konfereanssa oasseváldit!

Lea áigi suokkardit mot iešguhtenai sámediggi ja sámi parlamentáralaš ráđđi leat ovddidan sámi parlamentariihkkáriid julggaštusaid olláhuvvama. Mun válddán iežan ságas ovdan dušše muhtin guovddáščuoggáid ja vikkan garvit geardduheames seamma áššiid Ruota ja Norgga sámedikkiid ovdanbuktojumiiguin.

Julggaštusaid olláhuvvan lea nannosit čadnojuvvon sámedikkiid resurssaide ja stáhtaid dáhttui ovddidit sápmelaččaid rivttiid. Sámedikkid ovddidit julggaštusaid olláhuvvama ee. davviriikkalaš sámi soahpamušas joatkkašiehtadallamiin. Sámiid ovttasbarggus mearkkašahhtimus ovdánanlávki lea davviriikkalaš sámi soahpamuša joatkkašiehtadallamiid álgin. Johkamohki julggaštus lea eanasin váfistuvvon sámi parlamentáralaš ráđi čoakkámis 2010, goas SPR attii julggaštusa davviriikkalaš sámi soahpamuša joatkkašiehtadallamiin. SPR eaktudii Johkamohki čoakkámis seamma ládje, ahte sápmelaččat galget leat dásseárvosaš šiehtadallanguoimmit joatkkašiehtadallamiin, soahpamuš dehege konvenšuvdna ii oaččo dohkkehuvvot jos sámedikkid eai dan dohkket ja ahte sámiin lea oktasaš jietna sámi soahpamuša joatkkašiehtadallamiin.

Dát oaidnu lea duohtan dahkkon SPR:a ja Suoma sámedikki barggus. SPR šiehtadallá álohii ovdal davviriikkalaš sámi soahpamuša joatkkašiehtadallamiid ja ovddida oktasaš oainnu. Suoma stáhta lea ilmmuhan, ahte davviriikkalaš sámi soahpamuš ii ratifiserejuvvo jos sámediggi ii dan dohkket ja Suoma sámedikkis leat liikká olu šiehtadallit go stáhtasge šiehtadallansáttagottis ja vel Suoma sámediggi oažžu stáhtas resurssaid áššedovdiid bálkkaheami várás dán bargui.

Konfereanssa julggaštus lea doarjaluvvon dasa, ahte Ruota, Suoma ja Ruošša stáhtat ratifiserele ILO 169-soahpamuša. Suopma ja Ruotta šaddaba váldit ratifiseremii mearrádusa manijusat davviriikkalaš sámi soahpamuša dohkkeheami oktavuodas. Soahpamušhámus doallá sisttis seammalágán sárgosiid go mat leat ILO 169-soahpamušas. Suomas ILO 169-soahpamuša ratifiseremis lea viimmat ožžojuvvon áigái hui čielga ovdánanlávki. Suoma ráđđehusa ráđđehusprográmmas, mii stivre dálá ráđđehusa barggu, lea biddjon ulbmilin ILO 169-soahpamuša ratifiseren dán válgaáigodagas dehege jagi 2014 rádjái. Goassige ovdal Suopma ii leat ná vuoimmálaččat buktán ovdan iežas dáhtu ratifiseret ILO-soahpamuša. Mus lea dievaslaš luohttámuš ja jáhkku dasa, ahte soahpamuš ratifiserejuvvo dán ráđđehusaigodaga áigge.

Dađi bahábut Ruošša sámiid dilis dehege láhkasažadagas ii leat jur dáhpáhuvvan positiivvalaš ovdáneapmi ja Ruošša stáhta lea garradan čarvestaga Ruošša beale sámiid guovdu, dego mannan gease dáhpáhusat Ruošša beale Sámis leat čájehan. Boahte sámi parlamentáralaš ráđi doaibmaáigis galgánai earenoamážit giddet fuomášumi sámiid sajadaga buorideapmái Ruoššas ja maiddái SPR:s. SPR galgá maid bastit deaddit Ruošša stáhta vai dat buoridivččii sápmelaččaid dili. Mun ieš gal livččen gárvvis dasa, ahte attáleimmet Ruošša sápmelaččaide dásseárvosaš sajadaga SPR:s ja dát sáhtálii organiserejuvvo sin sámi sobbara dehege siidačoakkáma bakte. Mii davviriikkaid sápmelaččat galgat addit dievaslaš doarjaga Ruošša sámiide vai sii šaddet dievaslaš miellahtun SPR:a bargui. Dásahan maid Natalia Gavrilova čujuhii ja mu mielas dat lea áibbas ortnegis. Dát organiseren ferte diedusge maid váldot vuhtii sámi soahpamuša joatkkaráđđadallamiin sierra áššin ja divvojuvvo sámedikkiid ovttasbargošiehtadusas SPR:a birra.

Johkamohki julggaštus jagi 2005 lea doarjaluvvon sámi iešmearridanrievtti buorideapmái. Konfereanssa mielde sámiid iešmearridanriekti sisdoallá maiddái dan, ahte sámi álbmogis lea vuoigat-

vuolta ovddastit iežas vuoigatvuodaid ja beroštumiid sisriikkalaš, guovlluguovdasaš ja riikkaidgaskasaš oktavuodain. Dát ulbmil ii dađi bahábut leat ollásit olláhuvvun unna ovdánanlávkkážiin fuolakeahtta. SPR lea ožžon dárkojeaddji sajádaga WIPO, máilmmi vuoigaduoji opmodaga organisašuvnna, ICG-komiteas, mii giedahallá ee. árbevirolaš dieđu, folklore ja genariggodagaide gullelaš árbevirolaš dieđu suoji. Sámiid iešmearridanriekti ja Johkamohki julggaštusa olláhuvvun dárkkuha dan, ahte sámi álbmot válljen orgánat dehege sámedikkit ja daid ovttasbargoorgána, SPR, ovddastit stáhtain sorjjasmeahttumit nu sisriikkalaš go riikkaidgaskasaš orgánain ja organisašuvnnain. Sierra sámediggelágit buktet iežaset hástalusaid sámiid riikkaidgaskasaš ovddasteapmái. Suoma sámediggelága 6. §:a mielde sápmelaččaid sáhtta ovddastit dušše sámediggi virggálaš oktavuodain nu sisriikkalaš go riikkaidgaskasaš oktavuodainnai. Norgga ja Ruota sámediggelágas dákkár mearrádusat eai leat. SPR lea dán doaibmaáigodagas ságastallan sámi parlamentáralaš ráđi bissovaš oassálasti sajádaga ohcama Ártkalaš ráđis. Ártkalaš ráđdi lea dehálaš doaibmi riikkaidgaskasaš álgoálbmot- ja biraspolitihkas dego Lassi Heininen iežas logaldalamis buvttii hui čielgasit ovdan.

Suoma sámedikki dáfus dálá dilli, mas sámediggi ii leat mielde iehčanas doaibmin Sámi parlamentáralaš ráđi Ártkalaš ráđis, lea Suoma sámediggelága vuostásaš dilli. Vaikko sámedikkit oassálastetnai vejolašvuođaideaset mielde Ártkalaš ráđi bargui stáhta sáttagottiid mielde, de dat ii leat seamma ášši go sámiid iešmearridanriekti ja eakti váikkuhanvejolašvuođa olláhuvvun. Iešmearridanriekti ii leat dat, ahte beassá oassálastit čoakkámiidda stáhtaid eavttuid mielde ja soaitábe vel beassat geavahit unna sáhkavurožage stáhtaid delegašuvnnain oassin. Sámi parlamentáralaš ráđis ii dađi bahábut leat leamaš ovttamielalašvuohta SPR:a ja sámiid iešmearridanrievtti ovddideapmái riikkaidgaskasaš oktavuodas dán áššis.

Boahte SPR:a doaibmaáigodagas galgánai duođalaččat suokkardit SPR:a ovddastusa, ovttasbargošiehtadusa, barggu olláhuvvama ja jáhkehahttivuođa. SPR:a ovttasbargošiehtadusas daddjo ná: Ráđdi galgá ovddastit Suoma, Norgga ja Ruota sápmelaččaid davviriikkalaš ja eará oktavuodain ja muđuideg buot oktavuodain, main dán lagan oktasaš ovddasteapmái lea dárbu.

Roavenjárgga konfereansa guovddášfáddán ledje sámiid riekti iežas gillii ja kultuvrii, sámi oahpahus sihke árbevirolaš diehtu ja kulturárbi. Suomas bd-soahpamuša artihkal 8(j):a olláhuhttinbarggu vuodđun lea leamaš Suoma sámedikki álgga ja dan vuoimmálaš deattu bidjan artihkal 8(j):a olláhuhttima válmmaštallamis. Suoma sámediggi lea maid dahkan álgagiid ja ovddidan sámi kulturárbbi ja sámi duoji suoji ee. WIPO barggus, 8(j)-artihkkala olláhuhttimis ovttasráđiid oahpahus- ja kulturministeriijain. Mii leat maid dahkan álgaga Unesco immateriála kulturárbbi suodjalansoahpamuša ratifiseremis dego maid šiehtadallan Suoma museavirgelágádusain sámi kulturárbbi buoret suojis Suomas. Hástalusán báhcá sámi duodjáriid dinesdási ja vuoigatvuodalaš suodjaleami buorideapmi. Ságastallat geažos áigge Suoma bealde Sámi Duodji-organisašuvnnain sámi duoji buoret suodjaleamis.

Suomas lea bárrásiin válmmaštallojuvvome evttohus sámezielaid ealáskahttinprográmma. Suoma stáhta lea ráđdehusprográmmas čatnasan prográmma olláhuhttima resursseremii ja ráhkadit bissovaš málle sámezielaid ealáskahttima várás. Maiddái evttohus sámi giellaovttasbarggu odđasit organiserema várás doarju Roavenjárgga julggaštusa olláhuhttima. Roavenjárgga julggaštusashan doarjaluvvui sámedikkiide ja stáhtaide sámezielalaš allaskuvlabirrasa ceggemis sámi guvlui. SPR dego maid Suoma sámediggi lea ovddidan ulbmila ráddádaladettiin davviriikkalaš ministtarráđiin, universitehtaiguin ja Suoma oahpahus- ja kulturministariijain. Dán ulbmila ovddideami ferte ain joatkit, daningo sámezielalaš ja sámi kultuvrra miel universitehtahttoahpahusa ordnen Sápmái lea hui mávssolaš danin vai Sápmi seailu ealasin ja diehttelas dorvvastuvvo sámeziela ja sámi kultuvrra seailun. Sámezielalaš allaskuvlabirrasa huksen leanai guhkit áigegaska ulbmil ja dan ovddideapmi gáibida sámedikkiin čatnaseami ja guhkesáigásaš barggu.

Sámi parlamentáralaš ráđđi ovttasráđiid Norgga, Ruota ja Suoma stáhtaiguin lei bovden ON:a eamiálbmotraporterejeaddji James Anaya raporterenmátkái Sápmai diibmá. Raporterejeaddji Anaya raporta ávžžuhusainis addojuvvui ON:a olmmošriekteráđđái jagi 2010 dehege diimmá bealde. Raporta lea dehálaš sápmelaččaide. Raporta buktá ovdan daid guovddášgáibádusaid, maid sámi searvvuš ja sámi konfereanssat leat buktán ovdan julggaštunaineaset ja sámedikkiid iežaset barggus. Dasa lassín Anaya lea addán raportta Ruošša eamiálbmogiid dilis ON:a olmmošriekteráđđái maid-dái diimmá bealde. Anaya raporttat addiba Sámi parlamentáralaš ráđi bargui nanu doarjaga ja daid ávžžuhusaid olláhuhttima ovddideapmi galgá leat sámi parlamentáralaš ráđi ja sámedikkiid barggu váibmosis.

Dán doaibmaáigodagas SPR lea viggan ángiruššat riikkaidgaskasaš ovttasbarggus ja namuhuvvon WIPO lassín leat oassálastán ee. davvi dimenšuvnna ovttasbargui. Buot SPR:a barggu lea váttásnuhtán ja váttásnuhtá dás duohkonai resursaváili. SPR:s ii maid leat iehčanas mearridanváldi eaige sámedikkít sáhte sirdit dehege delegeret bargguid Sámi parlamentáralaš ráđđái dálá dilis. Measta buot politihkalaš mearrádusat galget geavadis nannejuvvot iešguđiin sámedikkiin vai dat čatnet maid sámedikkiid aitosáš doaimma SPR:ii. Váttisvuohtan lea maid áššegiedáhallasressaid váili.

Suoma sámedikki vejolašvuođat oassálastit áhpsit SPR:a bargui hedjonit boahtte doaibmaáigodagas. Suoma sámedikki bušeahtta unnu jáhku mielde s. 135 000 euroin. Sáhttit juobe šaddat lihccut bargiid dan geažil. Jos ruhtajuolludeapmi ii buorran, oassálastin eará go rutiidnabargui SPR:a olis, šaddá vára vuollái, daningo Suoma sámediggi šaddá heajos ruhtadili geažil vuoruhit iežas bargguid.

Dán Suoma sámedikki jođihan SPR:a doaibmaáigodagas SPR lea suokkardan iežas doaimma davviriikkalaš sámi konvenšuvnna geatnegasvuođaid ektui. Mun sávan dán barggu joatkahuvvat maiddái SPR:a boahtte doaibmaáigodagas. Lea čielggas, ahte SPR:a doaimma ferte ovddidit. SPR:s galgá šaddat ábas orgána, mii ovddida sápmelaččaid dili ja SPR:a bargguin galgá mearriduvvot sámedikkiid iežaset bargoortnegiin. SPR galgá bastit dahkat maiddái váttis mearrádusaid ja ovddidit sápmelaččaid iešmearridanrievtti, ovttasbargosoahpamuša ja konfereanssa julggaštusa mielde. SPR:s ii galgga šaddat dušše ságastallanklubba, muhto dárbbahit čatnaseami, oktasaš čállingotti ja sámedikkiid hálddahasaid fásta ovttasbarggu SPR:a mearrádusaid olláhuhttima várás ja maiddái čoakkámiid válmmaštallama várás.

Giitu beroštumis!

